

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Nc/56/2013
Identifikačné číslo spisu:	2510213910
Dátum vydania rozhodnutia:	25.11.2013
Meno a priezvisko:	JUDr. Marián Sluk
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2013:2510213910.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloletú X., narodenú XX. mája XXXX, zastúpenú kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Piešťanoch, dieťaťa rodičov Y., bývajúcej v R., zastúpenej JUDr. Vladimírom Gembickým, advokátom, so sídlom Advokátskej kancelárie v Piešťanoch, E. Belluša č. 6752/8 a J., bývajúceho vo T., zastúpeného advokátom JUDr. Jurajom Gavalcom, so sídlom Advokátskej kancelárie v Trnave, Teodora Tekela č. 23, o úpravu styku, vedenej na Okresnom súde Piešťany pod sp. zn. 3 P 77/2010 a na Krajskom súde v Trnave pod sp. zn. 11 CoP 99/2013, o vylúčení sudcov Krajského súdu v Trnave, takto

rozhodol:

Sudcovia Krajského súdu v Trnave JUDr. Silvia Hýbelová, JUDr. Mária Klepancová, Mgr. Fedor Benka a Mgr. Jozef Mačej n i e s ú v y l ú č e n í z prejednávania a rozhodovania veci vedenej pod sp. zn. 11 CoP 99/2013 (vec Okresného súdu Piešťany sp. zn. 3 P 77/2010).

Odôvodnenie

Y. (matka maloletej) v námietke zaujatosti doručenej Krajskému súde v Trnave 29. októbra 2013 (č.l. 410 spisu) vyslovila pochybnosti o nezaujatosti „celého Krajského súdu v Trnave rovnako ako Okresného súdu Piešťany“ spočívajúce na skutočnosti, že právny zástupca otca maloletej (JUDr. Juraj Gavalec) je manželom sudkyne Krajského súdu v Trnave JUDr. Renáty Gavalcovej a v minulosti pôsobil tiež ako sudca Okresného súdu Piešťany.

Predseda Krajského súdu v Trnave v zmysle § 16 ods. 1 O.s.p. predložil vec Najvyššiemu súde Slovenskej republiky na rozhodnutie o (ne)vylúčení sudcov Krajského súdu v Trnave.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súde v Trnave (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť námietky zaujatosti zo zákonných hľadísk, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci (§ 14 O.s.p.).

Účelom § 14 ods. 1 O.s.p. je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaujatému prístupu súdu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska uvedeného ustanovenia je právne významný vzťah sudcu, a to buď:

1. k veci (o vzťah tejto povahy ide napríklad vtedy, keď sudca je účastníkom alebo vedľajším účastníkom konania, keď má osobný záujem na určitom výsledku konania),
2. k účastníkom konania [o takýto vzťah ide v prípade vzťahu sudcu charakteru rodičovského, manželského, súrodeneckého alebo iného blízkeho rodinného vzťahu alebo relevantného osobného vzťahu (tak pozitívneho alebo negatívneho)],
3. k zástupcom účastníkov konania (viď vyššie bod 2.).

Pri posudzovaní dôvodnosti námietky zaujatosti o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (viď ustanovenie § 14 ods. 1 O.s.p.).

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý a nestranný sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) zároveň na druhej strane zahŕňa aj právo na to, aby právna vec účastníka nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitej právnej veci by mal rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z rozhodovania, ktorý zákonom predpokladaným postupom a zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v možnosti zmarit' hroziace riziko, že by vo veci mohol rozhodovať zaujatý a nie nestranný sudca.

Nestrannosť sa definuje spravidla ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti a nadŕžania určitej procesnej strane). Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súď musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súď poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97). Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súď pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska (sudcu), ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti [porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale

musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, alebo účastníka konania, považujúceho sudcu za zaujatého, ale v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či vyslovená obava je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či uvádzané okolnosti sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu, teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhladnúc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry EŠLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje. Aj pri zohľadnení teórie zdania môže byť sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci iba v prípade, keď je celkom zjavné, že jeho vzťah k veci, účastníkom alebo ich zástupcom dosahuje taký charakter a intenzitu, že aj napriek zákonom ustanovenej povinnosti nebude môcť rozhodovať „sine ira et studio“, teda nezávisle a nestranne.

Vec bola náhodným výberom pomocou technických a programových prostriedkov pridelená senátu 11 CoP rozhodujúcemu v zložení: JUDr. Silvia Hýbelová, predseda senátu a JUDr. Renáta Gavalcová, Mgr. Fedor Benka a Mgr. Jozef Mačej, členovia senátu. Opatrením predsedu Krajského súdu v Trnave sp. zn. Spr 579/2013 z 29. októbra 2013, vzhľadom na vylúčenie členky senátu JUDr. Renáty Gavalcovej, bola za členku senátu na základe náhodného výberu pomocou technických a programových prostriedkov určená sudkyňa JUDr. Mária Klepancová.

Sudkyne JUDr. Silvia Hýbelová a JUDr. Mária Klepancová uviedli, že vo veci sa necítia byť zaujaté, účastníkov konania ani ich zástupcov nepoznajú, nemajú žiaden vzťah k veci. JUDr. Juraja Gavalca, zástupcu otca maloletej osobne nepoznajú, majú vedomosť o tom, že tento je manželom JUDr. Renáty Gavalcovej, ktorá je ich kolegyňou na krajskom súde.

Sudcovia Mgr. Fedor Benka a Mgr. Jozef Mačej uviedli, že vo veci sa necítia byť zaujatí. JUDr. Juraj Gavalec, zástupca otca maloletej, je manželom ich kolegyne na krajskom súde a je aj ich bývalým kolegom z Okresného súdu Piešťany, s ktorým neudržiavali kontakty, prípadne len pracovné (Mgr. Fedor Benka).

V zmysle čl. 144 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky sú sudcovia pri rozhodovaní nezávislí a sú viazaní len ústavou, ústavným zákonom, medzinárodnou zmluvou a zákonom.

Sudca musí vystupovať nezaujato a dbať o to, aby jeho nestrannosť nebola dôvodne spochybňovaná. K účastníkom konania je povinný pristupovať bez akýchkoľvek predsudkov. Aj so zreteľom na toto ustanovenie má sudca zachovávať k prejednávanej veci, k účastníkom konania a k ich zástupcom

vecný, profesionálny prístup. Miera schopnosti sudcu zachovať nadhľad a potrebnú dávku odstupu od veci, od účastníkov konania a od všetkého, čo súvisí s prejednávaním veci v súdnom konaní je daná stupňom osobnej a osobnostnej pripravenosti sudcu na výkon súdnictva. O nestrannosť musí dbať predovšetkým sudca sám. Pri výkone súdnictva (profesijnej činnosti) má zachovať vecný prístup za každých okolností. Musí mať dostatok schopností ovládať nielen svoje konanie, ale tiež sféru svojich vnútorných pocitov. Nesmie dopustiť, aby v ňom niektorá skutočnosť týkajúca sa prejednávanej veci vyvolala pocity zakladajúce pochybnosť o jeho nezaujatosti.

Prezentované dôvody vylúčenia namietaných sudcov (členov odvolacieho senátu) z prejednávania a rozhodovania uvádzané v námietke zaujatosti bez ďalšieho nezakladajú a nesvedčia o existencii vzťahu (subjektívnej alebo objektívnej povahy) relevantného z hľadiska § 14 ods. 1 O.s.p.

Žiada sa uviesť, že aj pokiaľ ide o vzťah sudcu k účastníkovi konania, alebo k jeho zástupcovi, ktorý je (bol) sudcom (nepôsobiacom na rovnakom súde), je súdna prax jednotná v názore, že kolegiálny vzťah, ktorý neprekročí tomu zodpovedajúce medze, objektívne nezakladá dôvod pochybovať o nezaujatosti sudcu, keďže vzájomné vzťahy medzi sudcami sú založené na profesionalite a kolegiálnosti (obdobne napr. uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 Nc 1/2012, sp. zn. 7 Nc 35/2012, sp. zn. 1 Nc 9/2012, sp. zn. 1 Nc 8/2010 a iné).

Len samotná existencia profesionálnych (kolegiálnych) vzťahov medzi sudcami hoci aj na tom istom súde, za situácie, že rodinný príslušník niektorého zo sudcov tohto súdu je advokátom zastupujúcim účastníka konania samé osebe nezakladajú dôvod pochybovať o ich nezaujatosti. Sudca je pri výkone svojej funkcie nezávislý a zákony a iné všeobecne záväzné právne predpisy je povinný vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia v zmysle § 2 ods. 2 zák. č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach v znení zmien a doplnkov a je povinný prejednať a rozhodnúť všetky veci, ktoré mu boli pridelené v súlade s platným rozvrhom práce súdu. Obsah tohto práva a povinnosti je základným pilierom výkonu funkcie sudcu.

Vychádzajúc z oboch hľadísk (objektívnej a subjektívnej stránky sudcovskej nezávislosti), Najvyšší súd Slovenskej republiky nezistil naplnenie predpokladov v zmysle § 14 ods. 1 O.s.p. zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti sudcov, ktorí majú vec prerokovať a rozhodnúť (tzv. zákonní sudcovia), a preto rozhodol, že JUDr. Silvia Hýbelová, JUDr. Mária Klepánková, Mgr. Fedor Benka a Mgr. Jozef Mačej nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Trnave pod sp. zn. 11 CoP 99/2013 (vec Okresného súdu Piešťany sp. zn. 3P 77/2010).

Sudkyňa Krajského súdu v Trnave JUDr. Renáta Gavalcová bola z prejednávania a rozhodovania tejto veci vylúčená na základe svojho oznámenia z 23. októbra 2013 (č.l. 406 spisu) a opatrenia prijatého predsedom krajského súdu pod Spr. 579/13 (č.l. 409 spisu). Záverom o nevyklúčení tzv. zákonných sudcov pominuli dôvody rozhodovania o (ne)vylúčení sudcov, ktorým táto vec nebola pridelená na prejednanie a rozhodnutie. Právo účastníka konania sa totiž spája s možnosťou uplatnenia dôvodov vylúčenia podľa § 14 ods. 1 O.s.p. len voči sudcovi, ktorý má vec prejednať a rozhodnúť (§ 15a O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.